

12 mei is Internationale Dag voor de Plantengezondheid

Op 12 mei is het de Internationale Dag voor de Plantengezondheid. Die kwam er op initiatief van de IPPC (*International Plant Protection Convention*) - die valt onder de internationale voedselorganisatie FAO. We spraken over het opzet en de achtergronden met Lieven Van Herzele, die bij de Dienst Sanitair beleid dieren en planten van de Federale Overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid verantwoordelijk is voor de cel Plantengezondheid.

Patrick Dieleman

Binnen dezelfde FOD heb je ook de dienst Pesticiden, die instaat voor de erkenningen (zie *Boer&Tuinder* 12). “Maar plantengezondheid is meer dan gewasbeschermingsmiddelen”, begint Van Herzele.

“Dat is zoals over antibiotica spreken, wanneer je het over dierengezondheid wil hebben. We hebben binnen het beleid een set van maatregelen die de plantengezondheid ondersteunt. Onze normen en maatregelen zijn gebaseerd

op die van het IPPC, die erkend worden door de Wereldhandelsorganisatie (WTO).”

Van Herzele geeft de ISPM 15-norm voor verpakkingshout (*International Standard on Phytosanitary Measures*) als voorbeeld. “IPPC legt voorwaarden en veiligheidsvoorschriften op: behandelingschema’s, erkenningsvoorwaarden voor middelen en richtlijnen voor controle en toezicht. Die laatste twee opdrachten berusten bij het FAVV. Een correct behandelde pallet krijgt een waarmede, dat garandeert dat het verpakkingshout vrij is van ziekten. Dit moet voorkomen dat onze landbouwproductie, bossen en het leefmilieu in

het algemeen zouden worden aangetaast. De Internationale Dag van de Plantengezondheid wil het gebruik van die geharmoniseerde standaarden en ISPM-normen promoten.”

Jaar van de Plantengezondheid

Die speciale dag is een erfenis van het Internationaal Jaar van de Plantengezondheid in 2020. “De bedoeling daarvan was om de bescherming van de gezondheid van planten onder de aandacht te brengen. Voor ons is plantengezondheid een publiek goed, waarvoor iedereen verantwoordelijk is – dus niet alleen de bevoegde diensten. Ook de telers en (be)handelaars, het onderzoek en de burgers spelen een rol. Het is een totaalpakket. We zien plantengezondheid als een discipline die maatregelen gebruikt om te voorkomen dat ziekten en plagen zich verspreiden en vestigen, bijvoorbeeld door reizigers of internationale handel. De Europese plantengezondheidswetgeving, bijvoorbeeld, somt daarom al een hele reeks schadelijke organismen op, die niet binnen mogen in Europa. We zetten voornamelijk in op preventie, omdat die veel kostenefficiënter is, net als bij menselijke en dierlijke gezondheid. Binnen de FOD Volksgezondheid past dit in de *one world, one health*-strategie. Een aantal zaken lopen gelijk voor menselijke, dierlijke en plantengezondheid en zelfs voor de gezondheid van het leefmilieu. We moeten de gezondheid van de hele planeet aanpakken.”

De FOD organiseerde een wetenschappelijk symposium en bracht een herdenkingsmunt van 2 euro rond plantengezondheid uit (zie *Boer&Tuinder* 51-52 van 2020). “Dat symposium was opgebouwd rond wetenschappelijk onderzoek en de ondersteuning daarvan en rond het bereiken van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de VN. We konden alle Belgische ministers van Landbouw engageren voor een bijdrage, en konden zo bena-

drukken dat plantengezondheid belangrijk is op al onze beleidsniveaus. De kwaliteitsorganismen, waarvoor bij ons de regio's verantwoordelijk zijn, zijn ook schadelijke organismen.” Lieven Van Herzele trekt een parallel tussen de covid-pandemie en wat ons op gebied van plantengezondheid kan overkomen. “Kijk naar Xylella en andere schadelijke organismen, waarvan we niet direct verwachten dat ze zich hier gaan vestigen. Het internationaal verkeer neemt enorm toe. De handel en het reizen zijn exponentieel gegroeid, waardoor de kans op verspreiding van schadelijke organismen fors is toege- ▶

Lieven Van Herzele:

“Plantengezondheid is een publiek goed met nood aan bescherming.”

Solidariteitsfonds aardappelen

Van Herzele vond het belangrijk om bij dit artikel de werking van het solidariteitsfonds aardappelen in de kijker te zetten. Het werkt binnen de FOD, wordt gespijsd door verplichte bijdragen van de aardappelproducenten en wordt mee gestuurd door de sector. Omdat de huidige Europese plantengezondheidswetgeving strengere normen en waarden naar voren schoof en inzet op sneller optreden dan in het verleden, voorziet de Europese Commissie een mogelijkheid van cofinanciering. “Wij zetten die middelen onder meer in ten behoeve van dit solidariteitsfonds”, vertelt Van Herzele. “Dit is een uniek systeem. Het zorgt voor een financiële tegemoetkoming voor producenten, wanneer hun aardappelen moeten vernietigd worden wegens aantasting door een van de ondersteunde ziekten. Als alles volgens de regels gebeurt, kunnen we daarvoor een cofinanciering krijgen van 50% door de Europese Commissie. Dergelijke systemen bestonden eerder al

voor dierlijke gezondheid, maar dit wordt nu ingebouwd voor plantengezondheid. Let wel, we vergoeden niet alles, er is een beperkte lijst van quarantaineorganismen. Meloïdogyne, bijvoorbeeld, vergoeden we niet meer, omdat het fonds dat financieel niet kan dragen. Bruinrot en ringrot worden wel vergoed, maar het blijft een schadevergoeding enkel voor de directe waardeverliezen van de aardappelen, niet voor economische verliezen.”

Pieter Van Oost, adviseur Plantaardige productie bij Boerenbond – die bij het gesprek aanwezig was – bevestigde dat ook bij Boerenbond de mening leeft dat ook andere sectoren moeten durven nadenken over de oprichting van een soortgelijk fonds. “Denk aan de sierteelt of in de groenteteelt de ToBRFV-problematiek bij de tomaten. Wanneer de vraag voor een dergelijk fonds pas bovenkomt wanneer de problematiek zich volop stelt, komen we te laat. We moeten proberen om de crisis voor te zijn.”

nomen. Door de klimaatverandering kunnen we ook geconfronteerd worden met nieuwe schadelijke organismen, die we nog niet goed kennen. We weten dus niet goed hoe die zich hier gaan gedragen. Ook schadelijke organismen die hier beperkt aanwezig zijn, kunnen zich door die klimaatverandering anders gaan gedragen. Ze kunnen bijvoorbeeld van één naar twee generaties per jaar gaan. Heel complex is het spel van interacties binnen het milieu: droogte, meer licht ... Dat roept heel veel vragen op. Daarom hebben we in dat symposium de nood aan onderzoek benadrukt. Men moet die organismen detecteren en een wetenschappelijk onderbouwde service kunnen verlenen – monitoring, diagnostiek ... Hebben we de capaciteit om die nieuwe of gewijzigde schadelijke organismen te detecteren, bacteriën, schimmels, virussen, insecten ... ? De lijst is lang.” De herdenkingsmunt kon nog net voor de eerste lockdown gelanceerd worden. Het voorziene wetenschappelijk congres kon online doorgaan, maar alle andere fysieke activiteiten rond dat internationaal jaar werden noodgedwongen stopgezet. “We gingen bijvoorbeeld acties doen in de rand van de landbouwbeurs van Libramont. We hebben wel nog enkele campagnes gelanceerd op onze site en maakten een *Beware and note*-poster met de titel: *‘Most wanted!’* (zie verder). Bewustmaking van jongeren is ook een van de doelstellingen. Daartoe hebben we een educatief pakket ontwikkeld.”

Dag van de Plantengezondheid

Enkele van de genoemde thema's keren terug op 12 mei. “We gaan niet het warm water opnieuw uitvinden”, reageert Lieven. “Het uitgangspunt van deze internationale dag is dat volgens de FAO 40% van de gewassen wereldwijd verloren gaat door allerlei ziekten en plagen. Dat heeft een enorme invloed op onze voedselzekerheid. In het verleden sprak men vooral over

voedselveiligheid, denk aan de MRL's, maar ook de voedselzekerheid kan in het gedrang komen door al die bedreigingen. Mede door de klimaatverandering en de toegenomen mobiliteit moeten we nog meer dan vroeger inzetten op de bestrijding ervan. Een eerste is de bewustmaking en het belang van plantengezondheid voor het realiseren van de duurzaamheidsdoelstellingen van de FAO en het IPPC. Plantengezondheid ent zich vooral op drie van die doelstellingen: voedselzekerheid en armoedebestrijding, veilige handel en verkeer van goederen en mensen en bioveiligheid en milieubescherming. Bij voedselzekerheid worden we geconfronteerd met een demografische groei samen met een afname van het landbouwareaal, zeker in België. Als we onze planten beschermen, beschermen we onze toekomstige productie. Het is enorm belangrijk dat we blijven inzetten op onderzoek naar detectie, identificatie en monitoring. Voor de handel kunnen we ons richten op de geharmoniseerde IPPC-standaarden, die de handel regelen, onder meer door fytosanitaire certificaten te eisen bij export. Een gelijk speelveld, zowel binnen Europa als internationaal, is hierbij wel cruciaal. We hebben in het internationaal jaar ook campagne gevoerd rond menselijke activiteit: bijvoorbeeld toeristen die (zaden of stekken van) planten meenemen in hun bagage. Ook de Europese plantenbeschermingsorganisatie maakte daar een campagne rond met als slogan *‘Don't risk it’*. Europa maakte een poster die we kunnen gebruiken op onze invoerpunten, naast de informatie rond Cites, het internationaal verdrag over de handel in met uitsterven bedreigde soorten. Al die initiatieven moeten reizigers er attent op maken dat ze geen planten mogen meenemen in hun bagage, tenzij ze een officieel gezondheidscertificaat kunnen voorleggen.”

Een tweede doelstelling van de Inter-

nationale Dag van de Plantengezondheid is het versterken van de systemen van toezicht en vroegtijdige waarschuwing. “Een belangrijke prioriteit is het betrekken van het grote publiek. Het eerste concreet tastbare resultaat daarvan is de poster *‘Beware and note’*. Op de websites van Natuurpunt en Natagora is er nu een aparte pagina voor quarantaineorganismen. Het brede publiek kan daar informatie vinden, zoals symptomen en waar ze te vinden zijn. Bruinrot moet je niet op een beuk gaan zoeken. Niet iedereen heeft die achtergrondkennis, er is vorming nodig. Dat platform werd gerealiseerd met projectmiddelen, maar we hebben beslist om dit vanuit de FOD Volksgezondheid blijvend te onderhouden. We zitten in de finale fase om dit te bestendigen met een samenwerkingsakkoord met de beide organisaties.

Ook de Europese voedselautoriteit EFSA wil werk maken van kennisopbouw rond plantengezondheid bij het grote publiek, zoals ze dat ook hebben gedaan rond Afrikaanse varkenspest. Door het brede publiek te betrekken maken we ook duidelijk dat plantengezondheid een gedeelde verantwoordelijkheid is.

Ik wil toch nog eens benadrukken, dat we met die internationale dag ook het onderzoek willen blijven stimuleren. We hebben een systeem om financiële middelen ter beschikking te stellen van het onderzoek, bijvoorbeeld om het fytosanitair statuut van schadelijke organismen na te gaan of rond diagnostiek. We denken ook aan investeringen in innovaties, bijvoorbeeld in drones waarmee men aan *remote sensing* kan doen om ziekten te monitoren. Dat kan ook een stimulans betekenen voor de bedrijven die dergelijke technologie leveren.” ■

i Meer info over het Internationaal Jaar en de Dag van de Plantengezondheid kan je vinden op de website van de FOD Volksgezondheid.